

pristaja ob bregovih sedaj na levo, sedaj na desno. Cilj naše vožnje je Rapperswil, prijetno mesto s kakim polčetr tisočem prebivalstva, ki na ozkem polotoku seza v jezero, deleč obrežje v dve luki. Nad mestom se dviga strmi stari grad,

POLJSKI MUZEJ V RAPPERSWILU
OB CURIŠKEM JEZERU.

prava srednjeveška viteška postava. V restavraciji ob jezeru se okrepčamo in nato krenemo po mestecu navzgor. Na grad vodijo jako lične stopnice, ki me spominjajo nekoliko na slikovite stopnice iz Španskega trga k cerkvi presv. Trojice v Rimu. Na desno lepa katoliška cerkev, na levo starinska grajska vrata, resna in molčeča. Strmo se dvigata grajska stolpa, po ozkem hodniku, ki ga je nekdanj branila viteška sulica proti zunanjim sovražnikom, stopamo med sivimi zidovi navzgor do prijaznega, s stoletnimi, ogromnimi lipami zasenčenega dvorišča. Na levo in desno globoko doli se blešči jezero, lepe steze vabijo k šetnji navzdol po strmem bregu, srne in jeleni se pasejo ob pobočju in zvedavo gledajo tujca. Oko se ustavi ob daljnih gorah, iz jezera pa raste bujno zelenje sočnih pašnikov in se smejejo vinogradi solncu nasproti.

Ko se oko navžije te lepe božje prirode, se obrne nazaj v temni, resni grad. Nad vrati te pozdravi — grb nekdanje Poljske.

Tu je muzej izgnancev, dom begunov.

Ni naroda, na katerega značaj bi zgodovinska tradicija tako vplivala, kakor je poljski. V preteklosti so vsi ideali Poljakov, in spomin govori najglasneje v njihovem narodnem delu. S sedanjostjo se ne morejo spraviti, le preteklost jim je živa pred očmi, in iz tega kontrasta proti realnosti izhaja utopični megleni mesianizem. Neutešljiva boleost radi izgubljene svobode in samostojnosti govori tudi glasno iz poljskega muzeja v Rapperswilu, koder je zbrano vse, kar more hraniti in oživljati spomin na dneve poljske slave in pieteto do padlih borilcev za poljsko neodvisnost.

Bilo je v prvi tretjini prošlega stoletja, ko se je vršila velika politična emigracija poljska. Živi so bili v izseljencih domovinski ideali in vroča nada, da se dvigne Poljska zopet iz ponižanja. Kdor je bil na Kościuszkovem „Kopcu“ pri Krakovu, ki so ga nanosili in nasipali Poljaki in Poljakinje s svojimi rokami, ima nekaj pojma o velikem navdušenju, ki je oživljalo ves narod. Ponižana Poljska je hotela zbrati spomine na svojo slavo za potomce, ki se naj ogrevajo ob teh zbirkah, da ne pozabijo velikih zgledov, ki so jih dali v težkih in nesrečnih borbah poljski sinovi. Tako se je rodila misel poljskega narodnega muzeja. Pa kje naj zraste ta spomenik minulih dni? V nobeni onih držav, ki so si Poljsko razdelile, mu niso našli in ne iskali mesta. Najprej so hoteli v Franciji najti streho za zbirko rodoljubnih relikvij, katerih niso zaupali domači zemlji pod novimi vladarji. Tako so se bali, da ne bi sovražna roka uničila skrbno varovanih spominkov na poljske slavne može, da so jih nesli daleč proč iz domovine. A toliko časa ni prišlo do trajne ustanove, dokler se ni lotil stvari energični grof Vladislav Broel-Plater, ki je izbral stari grad rapperswilski v kantonu St. Gallen. Romantičen kraj za romantično misel! Sivo zidovje s srednjeveškim stolpom, podobno starim viteškim oklepom po muzejih, res soglaša z idejo zgodovinske zbirke.

A bilo je treba grad popraviti, in to je stalo mnogo denarja, ki se je le s težavo dobival. Leta 1870. je grof Broer Plater sklenil z občino pogodbo, po kateri se prizna „zgodovinski muzej poljski“ kot „last naroda poljskega“, ki bodi slika Poljske v „zgodovinskem, znanstvenem, lepovednem in umetniškem oziru“. Pozneje se je seveda morala lastnina natančneje določiti, in danes predstavlja „poljski narod“ kot lastnika nekaj od društva izvoljenih domoljubov poljskih.